TISH PROTEZLARIDAN FOYDALANISH PAYTIDA OG'IZ SUYUQLIGINING FIZIK-KIMYOVIY XUSUSIYATLARINI TAHLIL QILISH

Rahimberdiev Rustam Abdunosirovich
Samara davlat tibbiyot universiteti, Bolalar stomatologiyasi kafedrasi mudiri , tibbiyot fanlari doktori , dotsent
Xollieva Gulnoza Sodiqovna
Samara davlat tibbiyot universiteti, Bolalar stomatologiyasi kafedrasi klinik ordinatori

Annotatsiya. Ushbu maqolada protez kiygan bemorlarda og'iz suyuqligining fizik-kimyoviy xususiyatlari tahlili keltirilgan. Og'iz gomeostazini saqlashda muhim rol o'ynaydigan pH, yopishqoqlik, buferlash qobiliyati va so'lakning mineral tarkibi kabi parametrlarning o'zgarishi o'rganildi. Protez kiyish og'iz suyuqligining sifat va miqdoriy xususiyatlariga ta'sir qilishi, bu esa mikroblar muvozanatining o'zgarishiga va og'iz shilliq qavatida yallig'lanish jarayonlari rivojlanish xavfini oshirishi mumkinligi aniqlandi. Olingan natijalar protez kiygan bemorlarda og'iz suyuqligini muntazam ravishda kuzatib borish va tish salomatligini saqlash uchun individual profilaktika choralarini ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: og'iz suyuqligi, so'lak, protezlar, fizik-kimyoviy xususiyatlar, pH, bufer sig'imi, og'iz bo'shlig'i.

Аннотация. В данной статье представлен анализ физико-химических свойств ротовой жидкости у пациентов, пользующихся зубными протезами. Изучены изменения таких параметров, как pH, вязкость, буферная ёмкость и минеральный состав слюны, играющих важную роль в поддержании гомеостаза полости рта. Установлено, что ношение протезов может влиять на качественные и количественные характеристики ротовой жидкости, что, в свою очередь, способствует нарушению микробного равновесия и повышает риск развития воспалительных процессов слизистой оболочки полости рта. Полученные результаты подчёркивают необходимость регулярного мониторинга состояния ротовой жидкости у пациентов с протезами и разработки индивидуальных профилактических мероприятий для сохранения стоматологического здоровья.

Ключевые слова: ротовая жидкость, слюна, зубные протезы, физико-химические свойства, pH, буферная ёмкость, полость рта.

Annotation. This article presents an analysis of the physicochemical properties of oral fluid in prosthetic patients. Changes in parameters such as pH, viscosity, buffering ability, and salivary mineral composition, which play an important role in maintaining oral homeostasis, have been studied. It has been found that wearing

ISSN 3030-3907

dentures affects the qualitative and quantitative properties of oral fluid, which can increase the risk of changes in microbial balance and the development of inflammatory processes in the oral mucosa. The results obtained highlight the need for regular monitoring of oral fluid in prosthetic patients and the development of individual preventive measures to maintain dental health.

Keywords: oral fluid, saliva, prostheses, physico-chemical properties, pH, buffer capacity, oral cavity.

KIRISH

Dunyo bo'ylab stomatologiya amaliyotida turli ortopedik va ortodontik nuqsonlar, jumladan, turli darajadagi adentiya shaklida namoyon bo'ladigan shakllar yuqori chastotada uchraydi va adentiyaning tarqalishi sezilarli darajada oshdi va ma'lumotlarga ko'ra, 35,4-62,9% ni tashkil qiladi. Tekshirilgan bemorlarning 88,4% i turli metall qotishmalaridan tayyorlangan mahkamlangan protezlardan foydalangan holda protezlarga muhtoj [1,5,9]. Dunyo mamlakatlarida protezlarni taqishning iloji yo'qligi muammosiga bag'ishlangan ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjudligi va tekshirilgan bemorlarning turli guruhlarida ushbu asoratning rivojlanishining nazariyalari va sabablarining xilma-xilligi sababli, uni to'liq davolash imkoniyatining yo'qligi aytilgan . Metall birikmalariga sezgirlikning ob'ektiv namoyon bo'lishini o'rganishga bag'ishlangan bir qator ilmiy ishlar ularning xilma-xilligining boyligini ta'kidlaydi. Shilliq qavatning turli patologik holatlari va metall protezlar o'rtasida ma'lum bir bog'liqlik mavjudligi qayd etilgan. Og'iz bo'shlig'idagi asoratlar bilan bir qatorda, boshqa organlar va tizimlardagi o'zgarishlar ham qayd etilgan. Protez yetishmovchiligi patogenezining dolzarbligi va ilmiy tadqiqotlarning kamligi, ushbu hodisadan aziyat chekadigan bemorlarning ko'pligi va ushbu masala bo'yicha keng qamrovli tadqiqotlar o'tkazishning nazariy va amaliy ahamiyati ushbu dissertatsiya mavzusini tanlashni belgilab berdi. Afsuski, amaliyotchi stomatologlar bemorlar bilan maslahatlashuvlar paytida og'iz suyuqligining muhim diagnostik parametrlarini tahlil qilishga yetarlicha e'tibor bermaydilar. Biroq, so'lakning biokimyoviy parametrlarini o'rganish bizga protez yetishmovchiligining sabablarini aniqlash, uning klinikgacha bo'lgan ko'rinishlarini aniqlash va iqtisodiy jihatdan samarasiz almashtirishdan qochish imkonini beradi (Markin V.A. va boshqalar, 2010; Horswllletal, 2012).

TADQIQOTNING MAQSADI. tish nuqsonlari bo'lgan mijozlarda kuzatiladigan protez yetishmovchiligining simptomatik darajasini davolashda material dizaynini, struktura sifatini va og'iz bo'shlig'i to'qimalarining biokimyoviy tarkibini yaxshilash edi. Tadqiqot maqsadlari:

TADQIQOT MATERIALLARI VA USULLARI. Samara davlat tibbiyot institutining (Samara davlat tibbiyot instituti) mintaqaviy stomatologiya

ISSN 3030-3907

klinikasida stomatologik ortopedik yordam so'rab murojaat qilgan jami 102 bemor tekshirildi. Bu bemorlar orasida 30 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan 56 erkak va 46 ayol bor edi. Nazorat guruhi protez taqmagan va barcha tishlari bo'lgan 20 nafar sog'lom odamdan iborat edi. Barcha bemorlar olgan davolanishlariga qarab guruhlarga bo'lingan:

1 – guruh, 35 bemorga lehimsiz shtamplangan tojlar (SC) bilan tish protezlari qo'yilgan (124 ta protez);

2 – guruh, 36 bemorga metall-keramik tojlar (MS) bilan protezlar qo'yildi (42 ta protez);

3-guruh sirkoniy tojlari (ZC) yordamida protezlarni tiklashdan o'tgan 35 bemordan iborat edi (40 ta protez). Jami 206 ta protez ishlab chiqarilgan.

SamGosMI 1-klinikasining klinik diagnostika laboratoriyasida temir, kaltsiy, kaliy, magniy, natriy, xloridlar va fosfatlarning konsentratsiyasi hamda og'iz suyuqligining pH qiymati protezlashdan oldin va keyin 0,5; 1, 3, 6, 12, 24 va 36 oydan keyin aniqlandi.

Og'izni ikki marta distillangan suv bilan chayqagandan so'ng, og'iz suyuqligi och qoringa yoki ovqatdan 1-2 soat o'tgach, steril probirkalarga 1,0-2,0 ml hajmda tupurish orqali yig'ildi va barcha steril probirkalar tiqin bilan germetik ravishda yopildi, etiketlandi va biokimyoviy tadqiqotlar uchun 60 daqiqa ichida laboratoriyaga yetkazib berildi.

"Mindray BA-88A" (Xitoy) yarim avtomatik biokimyoviy analizatorida ishlab chiqaruvchining standart reaktiv to'plamlaridan foydalangan holda fotokolorimetrik usul yordamida aniqlandi. Olingan tadqiqot natijalarini statistik qayta ishlash shaxsiy kompyuterda Microsoft dasturi yordamida amalga oshirildi. Excel 11.0 va « Statistika Studentning t- testidan foydalanib 6.0" ($p < 0.05$).

TADQIQOT NATIJALARI. Bemorlarni umumiy tekshirish paytida barcha turdagi protezlarda (SHK, MK va CC) okklyuzion kontaktlar bo'ylab vizual jihatdan ajralib turadigan aşınma o'choqlari kuzatildi, bu mos ravishda 14,6%, 13,1% va 2,8% holatlarni tashkil etdi. SHK bilan og'rigan bemorlarda toj teshilishi 8,8% hollarda kuzatildi. Ushbu bemorlarda tekshirilgan bemorlarning 44,2% da chekka milklarning shishishi va qon ketishi kuzatildi. SHKdan farqli o'laroq, MK va CC bilan og'rigan bemorlarda protezlar biron bir kuzatuv davrida chekka milklarda patologik o'zgarishlarga olib kelmadi. Shunday qilib, olingan ma'lumotlarni umumlashtirib, protezlar aralash tupurikning kislota-ishqor muvozanati va mineral tarkibida o'zgarishlarga olib keladi, shtamplangan tojlar esa protezdan keyingi 12-oydan boshlab va tadqiqot oxirigacha protezlar ahamiyatsiz ta'sir ko'rsatadi degan xulosaga kelish mumkin.

ISSN 3030-3907

XULOSA. Protezlardan keyin 6 oy ichida, payvandlanmagan qoplamali protezlarda, 17,6% bemorlarda milk chekkalarining shishishi va qon ketishi kuzatildi, 6 oydan boshlab bemorlarning 11,4% da metall protezlar yuzasining rangi va yaltiroqligida o'zgarishlar kuzatildi, ammo sirkoniy protezlarida bunday holat aniqlanmadi. Protezlardan keyin 12 oydan so'ng, metall-keramik 64 qoplamali bemorlarning 22,9% da protez yuzasi rangida orolcha o'zgarishlar kuzatildi, 2,9% da okklyuzion kontaktlarda vizual jihatdan farqlangan aşınmalar kuzatildi. Metall-keramik protezli bemorlarda yaxshi lateral moslashuv va taglik tishlarining periodontiumiga ta'sir ko'rsatilmaganligi aniqlandi, metall-keramik protezlarda og'iz suyuqligida Ca2+ va fosfatlar konsentratsiyasining o'rtacha darajada oshishi, Na+, K+, Mg2+, xloridlar va Fe3+ ning biroz oshishi kuzatildi; O'sish og'iz suyuqligiga ishqoriy ta'sir ko'rsatayotganini ko'rsatadi. Metall bo'lmagan keramik protezlar bilan ortopedik davolanish olayotgan bemorlarda og'iz suyuqligidagi fosfatlar konsentratsiyasini o'zgartirmasdan, Na+, K+, Ca2+, Mg2+, Sl va Fe3+ konsentratsiyasining biroz oshishi kuzatilgan, tishsiz bemorlarda esa, aksincha, Na+, K+, Ca2+, Mg2+, Sl va Fe3+ ning biroz pasayishi va fosfatlar konsentratsiyasining oshishi kuzatilgan. Protezlardan 36 oy o'tgach, himoya va dekorativ titan trinitrid qoplamasi bo'lmagan metall-keramik va quyma protezlarga ega bemorlarda eng kichik samaradorlik o'zgarishlari aniqlandi. Himoya va dekorativ titan trinitrid qoplamali quyma protezlar sirt rangi va yaltiroqligida katta o'zgarishlarni ko'rsatmadi; ammo, 34,3% hollarda sirt rangidagi alohida o'zgarishlar aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIOTLAR:

1. Abduvakilov J. va boshqalar. Asosiy tishlar periodonidagi erta yallig'lanish o'zgarishlarini baholash // Yevropa molekulyar tibbiyot jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 1. Banan LK (2005) Yangi meva sharbatlarini iste'mol qilgandan keyin blyashka va so'lak pH o'zgarishlari. J Clin Pediatr Dent. 30-jild. №l.9-13.
2. Abduvakilov J. va boshqalar. Metall bo'lmagan keramik bo'lmagan tish protezlarining salit kislotasi balansi va mineral gomeostazga ta'siri // Yevropa molekulyar tibbiyot jurnali. – 2022. – T. 2. – № 1. Abduvakilov J. va boshqalar. Asosiy tishlar periodonidagi erta yallig'lanish o'zgarishlarini baholash // Yevropa molekulyar tibbiyot jurnali. – 2022. – T. 2. – № 1.
3. Indiaminova G., Zoirov T. maxsus yordam ko'rsatish maktablarda tarbiyalanuvchi aqli zaif bolalarga stomatologik yordamni optimallashtirish // Journal of Dentistry and Craniofacial Research. – 2020. – T. 1. – No 1. – 12-14-betlar.

ISSN 3030-3907

4. Indiaminova G. N., Zoirov T. E. Ruhiy nogiron bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktablar o'quvchilariga stomatologik yordam ko'rsatishni optimallashtirish // Fan va ta'lim byulleteni. - 2020. - № 24-2 (102). - B. 39-43.

ISSN 3030-3907